

Storyteller i dansk perspektiv

af Susanne Trudsø (konservator, cand.scient.cons et art; danseskribent)

John Neumeiers interesse for helaftensballetternes dramaturgi har igennem en lang karriere ført til en række imponerende handlingsballetter med litterært forlæg. Inspirationen har været adskillige af William Shakespeares hovedværker, men også klassiske værker af blandt andre Alexandre Dumas, Homer og Henrik Ipsen. Desuden har Neumeier også skabt balletter ud fra musikalsk inspiration alene, hvor musikken er komponeret af for eksempel Mahler, Bach, Mozart og Händel.

Neumeier er amerikansk af oprindelse, født i 1942 og er som danser privatuddannet. Derudover har han også en yderligere uddannelse, nemlig en bachelorgrad i engelsk litteratur og teater fra Marquette University i Wisconsin, hvilket selvsagt er væsentlig i relation til den alsidige og litterære indfaldsvinkel, der i dag kendetegner hans største koreografiske værker.

Starten på karrieren var dog som danser, og hvor året 1963 blev et væsentligt år for den unge danser, der havde forladt hjemlandet til fordel for Europa. I 1963 var Neumeier dels i København, hvor han blev trænet af legendariske Vera Volkova, og dels blev han introduceret til John Cranko, der straks engagerede den 21-årige danser til Stuttgarter Ballett, hvor han hurtigt avancerede til solodanser og skabte sine første koreografier med en raffineret sans for trin. Men i 1969 viste en ny mulighed sig for Neumeier, der blev udnævnt til leder af balletten i Frankfurt. Her skabte han hurtigt sensation med sine nyfortolkninger af balletter som *Nøddeknækken*, *Romeo og Julie* og *Daphnis og Chloë*, og i 1973 gik turen videre til Hamborg som balletmester. Under Neumeiers ledelse og igennem nu 40 år har Hamborg Balletten udviklet sig til et af verdens førende balletkompagnier. Repertoiret er omfattende, og mange af værkerne er skabt af Neumeier selv. Kendetegnende for Neumeier er, at hvad enten han arbejder med klassikerne eller skaber helt nye balletter, så evner han at skabe spændende og udfordrende balletter, der stiller spørgsmål ved livsholdninger og tilværelsestolkninger. Hans koreografiske sprog er det neoklassiske, og gennem bevægelsesmønstret har han sans for at spejle perso-

nerne karakterer, hvilket gør Neumeier til en unik storyteller.

Neumeier på Det Kgl. Teater

Men ikke nok med, at Neumeier har koreograferet til hans eget kompagni. Samtidigt har der også været tidsmæssigt rum for opgaver udenfor Hamborg, hvilket Den Kgl. Ballet har nydt godt af gang på gang. Kompagniets styrke er det store dramatiske og narrative talent hos danserne, hvilket er udsprunget af Bournonville-traditionen. Da netop Neumeiers evne til at finde ind til kernen af de historier, han fortolker, og dermed skabe stærke dramatiske narrative værker, er der opstået en synergi mellem koreograf og kompagni.

De tre første balletter, der sås på Kongens Nytorv, havde alle Shakespeare som litterært forlæg; nemlig *Romeo og Julie* (1974), *En Skærsommernatsdrøm* (1980) og *Amlæth* (1985), skabt direkte til Den Kgl. Ballet. Under titlen *All Our Yesterdays* havde *Des Knaben Wunderhorn* og *Mahlers Femte Symfoni* dansk premiere i 1994, og i 2002 kom helaftensballetten *Odysséen* på det danske repertoire. Den første ballet danset på Operaens store scene blev Neumeiers moderne fortolkning af *Den lille Havfrue* (2005), og seneste samarbejde er *Kameliadamen* (2012). I de tre sidste balletter var forlægget atter litterært, dels Homers episke heltedigt, H.C. Andersens eventyr og Alexandre Dumas' selvbiografiske roman.

Nogle af disse balletter blev blot på det danske repertoire en enkelt sæson eller to, mens andre er vendt tilbage gang på gang, fordi de er gået lige i hjertekulen på det danske publikum og blevet nærmest synonym med Den Kgl. Ballet.

Tidligere solodanser Rose Gad, som har

arbejdet hos John Neumeier i Hamborg Balletten i to sæsoner og danset i adskillige af Neumeiers værker på Kgs. Nytorv, har et personligt bud på succeskriterierne hos det danske publikum. Hun fortæller: "*Romeo og Julie*, *En Skærsommernatsdrøm* og *Kameliadamen* er nogle af de bedste værker, synes jeg. Disse værker er lavet i en meget tidlig periode af Johns koreografiske karriere, og de minder mest om klassisk ballet, modsat de værker han har lavet siden hen. Han er nu nået til et punkt i sin kunst, hvor han er knap så klassisk i sit trinsprog. Trinsproget har nok stor betydning for det danske publikum som succeskriterium, og ligeledes er musikken og scenografien vigtige elementer. Det er disse tre elementer, der skal harmonere for at give den helt store oplevelse, selvfølgelig sammen med historien. Hvis historien ikke er helt tydelig, så fænger den ikke på helt samme måde. Historien i *Odysséen* var eksempelvis ikke let tilgængelig, mens scenografien i *Amlæth* var meget grå og blå, som jeg husker det. Disse værker gik blot en enkelt sæson og blev således ikke tilbagevendende historier. Men de tre førstnævnte værker er gået lige i de danske hjerter; også fordi man ikke behøver at have læst hverken Shakespeare eller Dumas på forhånd. Man lever med, som var det en film. John er bare en fantastisk historiefortæller."

Opskriften på en Neumeier-succes synes fra en dansk synsvinkel således at være, at fire ingredienser skal være til stede: nemlig et neoklassisk trinsprog, en god historie, som gerne er baseret på et litterært forlæg, en enkel scenografi, samt velklingende musik. Og dette fører tre værker til tops som danskernes yndlinge.

En Skærsommernatsdrøm

Rollelisten i *En Skærsommernatsdrøm* er lang, og har dermed i årtiers forløb givet mange af Den Kgl. Ballets dansere mulighed for at udfolde deres talenter i adskillige af værkets roller. En chance som danserne virkelig også har grebet og udnyttet. Særligt i rollen som den lege-syge, lidt enfoldige Puk, har mange af de danske mandlige dansere kunnet brillere i, viftende med elskovsrosen i kærlighedens kvadrille. Listen af herlige Puk-fortolkere er derfor lang, hvor eksempelvis Frank Andersen, Alexander Kølpin, Lloyd Riggens, Johan Kobborg, Christopher Rickert og Alban Lendorf indskrives sig.

At netop John Neumeiers version af *En Skærsommernatsdrøm* hæver sig op over andre bud på Shakespeares historie er kombinationen af udlægningen af teksten som både lyrisk og morsom, men også den enkle scenografi af Jürgen Rose, samt ikke mindst valget af musik. Neumeier har således valgt at lade Felix Mendelssohn-Bartholdys romantiske musik illustrere den virkelige verden, hvor Hippolyta skal giftes med Theseus, hertugen af Athen. Aftenen før sit bryllup drømmer hun sig ind i underbevidsthedens verden, hvor fortrængte drifter rumsterer. Denne, alfernes verden, illustreres med elektronisk musik skabt af György Ligeti, og i denne alfeverden oplever den drømmende Hippolyta sig selv som alfredronningen Titania, der er i strid med alfekongen Oberon, der fremtræder i Theseus' skikkelse, mens musikken understøtter alfernes slowmotion-akrobatiske bevægelser. Endelig er der traditionel lirekassemusik, som en håndværkertrup selv spiller, da de skal øve et lille skuespil, i hvilket netop de danske dansere, som er vant til mimetraditionen, kan nuancere karaktererne og spille både barokt og morsomt.

Evnen til mimespil og karaktertegning er også et stærkt kort hos de danske dansere, som har beklædt rollerne som Hypolytas veninder og deres respektive kæreste og ex-kæreste. Oberon vil med Puk og rosens kraft få genopblusset den udslykkede kærlighed, men Puk kludrer i det, kærlighedsforvikling og hertil slapstick-komik opstår, men så sandelig også en af de mest erotiske pas-de-deux'er der er set, nemlig den pirrende, drillende og æggende duet mellem Titania og håndværkeren Rendegarn, der er forvandlet til et æsel. Da er sommernatten for alvor farlig.

Kameliadamen

Kameliadamen er en ballet om stormende følelser, men også et værk, der sætter tanker i gang hos publikum. Den unge Armand Dumas forelsker sig i kurtisane Marguerite Gautier, men efter den store lykke synker han ned i den dybeste fortvivlelse, da hun forlader ham for at fortsætte sit liv som kurtisane endnu en stund, inden hendes liv grundet brystsyge rinder ud. Parrets forelskelse er medrivende og dramatisk, og udvikler sig til oprigtig kærlighed, men hvad Armand ikke ved er, at bruddet de to imellem skyldes hans egen far. Han har fremtvunget bruddet, truet og bønfuldt Marguerite om at opgives forholdet til hans søn af hensyn til familiens navn og ry. Marguerite indvilger og bryder med Armand. Begge bliver dybt ulykkelige, og kort efter dør hun. Ved auktionen over dødsboet mødes far og søn, og begge har da en historie at berette.

I historien er endnu en historie, nemlig fortællingen om Manon Lescaut, der tilsvarende er kurtisane, og denne får Neumeier på kongenial vis flettet ind i Marguerite og Armands historie, dels som teatersekvenser og som billede på hendes drømme. Dertil indramningen af balletten, igen skabt af Jürgen Rose, med minimal scenografi og overdådige kostumer. Musikken er endnu et element, og valget faldt på Chopins klaverstykker. Denne rene musik er en bevægende kontrast til den passionerede fortælling, hvor særligt de store pas-de-deux'er er betagende smukke og gribende.

Kameliadamen har desværre indtil videre kun fået lov at være på repertoiret hos Den Kgl. Ballet i en enkelt sæson, fordi man af økonomiske årsager havde valgt at leje kostumer fremfor selv at sy dem, men ingen tvivl om, at også dette værk gik i hjertekulen på det danske publikum – anmeldelserne boblede over af begejstring og forestillingerne blev hurtigt udsolgt – så det må være et publikumskrav til ballettens ledelse: *Kameliadamen* skal altså på plakaten igen, for også dette Neumeier-værk er elsket af det danske publikum!